

LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS

Informatīvais biletens Nr. 12 (2009.g.)

OFICIĀLI

Valdes pārskats par LSA darbu 2008.gadā

LSA prezidents akadēmiķis Pēteris Zvidriņš

Pārskata gadā kopš iepriekšējās pilnsapulces ir pagājis tieši gads. Šajā laikā noturētas 3 valdes sēdes, kurās izskatīti aktuālie Asociācijas (biedrības) darba jautājumi. Tradicionāli, ka vairāki valdes locekļi bija aktīvi, it īpaši I.Vanags, J.Karašķēvica, J.Lapiņš, turpretim vairāki bija pasīvi.

Šogad 2.jūnijā apritēs 10 gadi, kopš tika izveidota Asociācija, bet rudenī Latvijas Statistikai būs 90 gadu. Tāpēc š.g. 19.janvāra valdes sēdē tika nolemts, ka rudenī būtu atzīmējamas šīs gadadienas ar kopīgu pasākumu. Tāpat valdes sēdēs tika apspriests jautājums par LSA mājas lapas sagatavošanu, kā rezultātā mums tā pašlaik ir izveidošanas stadijā (īpaša pateicība LSA biedram Dmitrijam Antipovam). Uz pilnsapulci atkal ir sagatavots biletens, kura izveidē īpaši nopelni ir Pēterim Veģim.

Tradicionāli, gan valdes sēdēs, gan arī visā Asociācijas darbībā liela vērība tika veltīta, lai turpinātos tematiskie lasījumi par aktuāliem statistikas teorētiskajiem un prakses jautājumiem.

Pārskata periodā 2008./2009.gadā ir notikuši šādi tematiskie lasījumi:

19.05.2008 – "Statistisks pārskats par veselības aprūpi un iedzīvotāju veselību Latvijā", J.Karašķēvica, 18 dalībnieki;

24.11.2008 – "Lauksaimniecības sektora attīstības tendences lauksaimniecības ekonomiskā aprēķina (LEK) skatījumā", A.Vēveris, 11 dalībnieki;

19.01.2009 – "Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors", D.Titarenko, 19 dalībnieki.

Pavisam kopš tematisko lasījumu uzsākšanas 2000.gada novembrī notikuši 43 lasījumi.

Pēdējā valdes sēdē tika lemts arī jautājums par revidenta pilnvaru pagarināšanu uz vienu gadu, ierosinot priekšlikumu pilnsapulcei ievēlēt to uz jaunu termiņu līdz ar valdes pārvēlēšanu nākošajā gadā.

LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA

*Latvijas
Statistiķu asociācija
2009. gada
10. marta*

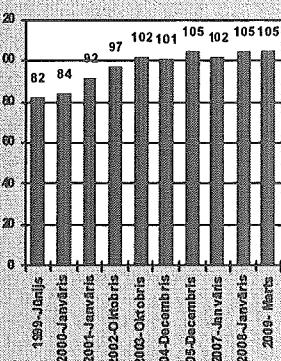
bija 105 biedri

No kopējā skaita:
vīrieši – 44 (42%)
sievietes – 61 (58%)

Sadalījums pa vecuma grupām:

līdz 30 gadiem	2%
31 – 40	9%
41 – 50	18%
51 – 60	35%
61 – 70	22%
71+	14%

LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS BIEDRU SKAITS

LSA biedru skaits Asociācijas izveidošanas laikā 1999.gadā bija 82, 2002.gada oktobrī 97, bet pēdējos gados tas nedaudz pārsniedz 100 (pašreizējais biedru skaits ir 105). Asociācijas biedru skaitā nelielā pārsvarā (58%) ir sievietes. Biedru sastāvs turpina novecot, un tikai apmēram ceturtā daļa no tiem ir jaunāki par 45 gadiem, bet trešdaļai no biedriem ir 65 un vairāk gadu. Jaunāka gadagājuma biedru iesaistīšana Asociācijas darbā ir aktuāls uzdevums. Pavājinājusies matemātiskās statistikas pārstāvniecība Asociācijas darbā.

Centrālā statistikas pārvalde (CSP) Asociācijas valdes locekles Aijas Žīgures vadībā pārskata periodā turpināja pildīt savus galvenos uzdevumus – nodrošināt iekšzemes un ārvalstu datu lietotājus ar savlaicīgu, precīzu, pilnīgu, viegli saprotamu un starptautiski salīdzināmu statistisko informāciju par Latvijas ekonomiskajām, demogrāfiskajām, sociālajām un vides parādībām un procesiem, izmantojot mūsdienīgus IT risinājumus un labāko pieredzi šajā jomā.

CSP ir izpildījusi visus Valsts statistiskās informācijas programmā 2008.gadam paredzētos darbus. 2008.gada sākumā CSP pārraudzībā bija 26 aktīvi granta projekti, pārskata gadā pabeigts 21 projekts. Uzsākti 18 jauni granta projekti. Kopumā visā 2008. gadā aktīvi bija 34 projekti. Pārskata gadā noslēdzies viens no lielākajiem projektiem – “2007.gada lauku saimniecību struktūras apsekojums”, kā arī projekts “Kopienas statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem (EU-SILC)”. Sadarbībā ar *Eurostat* sekmīgi darbojas CSP izveidotais Eiropas statistisko datu lietotāju atbalsta centrs Latvijā. Integrētā statistikas datu vadības un apstrādes sistēma (ISDAVS), kas ir uz metadatiem un datu apstrādes procesu standartizāciju balstīta sistēma, 2008.gada vidū aptvēra 80 statistikas pārskatus. Sākot ar 2009. gadu, sistēmā tiek apstrādāti 90 statistikas pārskatu dati. Publicēti 45 statistiskie izdevumi, no tiem 10 jaunie izdevumi. Sagatavoti normatīvie akti un veikta rinda organizatorisko un administratīvo pasākumu Tautas un Lauksaimniecības skaitīšanu veikšanai. Izstrādāti un 2008.gada 28.oktobrī apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr.908 “Noteikumi par Valsts statistiskās informācijas programmu 2009.gadam”. Lai nodrošinātu piešķirto līdzekļu pilnīgāku uzskaiti un racionālāku izmantošanu, pārskata periodā pabeigta Līdzsvarotās stratēģijas informācijas sistēmas izstrāde, tās testēšana un veikts pilotprojekts, kas dod iespēju sistēmu normāli ekspluatēt. Šī informācijas sistēma ietver darba laika uzskaites un patērieto resursu analītikas apakšsistēmas.

Sakarā ar bijušā Latvijas Statistikas un darba tirgus prognozēšanas institūta iekļaušanu CSP sastāvā pastiprinājās konjunktūras pētījumi rūpniecībā, būvniecībā, mazumtirdzniecībā, pakalpojumu sektorā un investīciju sfērā atbilstoši ES konjunktūras un patēriņtāju apsekojumu programmai, īstenota teritoriālās statistikas kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju sistēmas pilnveidošana, izzināti būvniecības un investīciju statistikas attīstības virzieni. Publicēts zinātnisko rakstu krājums „Statistikas zinātnisko pētījumu rezultāti 2008”, monogrāfija „Mainoties saglabājies, dažādā Latvija” un citi izdevumi.

Valsts statistiskās informācijas programmā paredzētajās jomās savus uzdevumus pildīja Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra. LSA valdes locekles Jautrītes Karašķevis vadībā ritēja veiksmīga sadarbība ar starptautiskām organizācijām, tai skaitā Pasaules veselības organizāciju, *Eurostat* un citām, kā rezultātā arvien vairāk veselības statistikas datu ir pieejami dažādās starptautiskās datu bāzēs. Sekmīgi realizēti pieci starptautiskie projekti, tai skaitā projekti „*Peristat*”, „*European Injury Data Base*”, „*Hospital data project*.“ *Periatat* projekta ietvaros radīts starptautiski salīdzināms perinatālo veselību raksturojošu radītāju kopums un sagatavots ziņojums – *European perinatal health report*. *European Injury Data Base* projekta ietvaros ir radīta starptautiski salīdzināma, vienota ievainojumus raksturojoša datu bāze, kura iesniegta pievienošanai vienotai Eiropas IDB. *Hospital data project* ietvaros ir izstrādāta programmatūra, kas ļauj sagrupēt datu masīvu pa vecumiem, dzimumiem un prezentēt to dažādos

grafiskos veidos. Izdota „Latvijas veselības aprūpes statistikas gadagrāmata” un 6 dažāda satura tematiski analītiski pārskati, no kuriem divi izdotie angļu valodā ir publicēti Eiropas Savienības veselības portālā.

Latvijas Universitātē Statistikas un demogrāfijas katedrā valdes locekļu Intas Ciemiņas un Pētera Zvidriņa vadībā sekmīgi turpinājās 3 LZP pētniecisko projektu izpilde par valsts iedzīvotāju dzīves kvalitāti, novecošanos un demogrāfisko attīstību reģionos. 2009.gadā uzsākti 2 jauni projekti. Pētniecisko darbu turpināja arī matemātiki – statistiķi.

Ventspils Augstskolas pētnieku kolektīvs LZP projekta ietvaros, ir turpinājis darbu pie uzņēmējdarbības vides kompleksas vērtēšanas problēmām Latvijā reģionālā aspektā, kā arī ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu veicis pētījumus par inovatīvās uzņēmējdarbības attīstību Kurzemes reģionā.

Dažas tēmas izpilda arī RTU mācībspēki.

Līdz pagājušā gada vidum sekmīgi norisa sadarbība ar Latvijas Valsts prezidenta dibinātās Stratēģijas analīzes komisiju (SAK), kurā iesaistījās vairāki LSA biedri (Z.Goša, U.Ušackis, E.Vītolīņš, J.Vucāns, P.Zvidriņš, A.Žīgure u.c.). Publicēti raksti „Politiskajā gadagrāmata” latviešu un angļu valodā.

Turpinās LSA biedru līdzdalība starptautiskajā sadarbībā. Tāpat kā iepriekšējā gadā īpaši aktīvi bija J.Lapiņš, J.Karašķēvica, J.Krūmiņš, B.Sloka, A.Šostaks, U.Ušackis, E.Vanags, I.Vanags, A.Žīgure u.c. Valdes loceklis Jānis Lapiņš kā oficiālais Latvijas pārstāvis darbojas Starptautiskajā Apsekojumu Statistiku asociācijā. Valdes loceklis Jānis Vucāns tika nominēts darbam 22. Ziemeļvalstu Matemātiskās statistikas konferences Programmas komitejā. Šī konference notika no 2008.gada 16. līdz 19.jūnijam Viļnā. Viņš šīs konferences ietvaros organizēja Industriālās un biznesa statistikas sekcijas darbu. Valdes loceklis Juris Krūmiņš vadīja Latvijas Augstskolu profesoru asociāciju, bet valdes locekle Gaida Pettere Latvijas Aktuāru asociāciju.

Aktuāls ir jautājums par augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu. Turpinās studiju programma ”matemātikis-statistiķis” LU Fizikas un matemātikas fakultātē. Studenti statistiku apgūst arī LU sociālo zinātņu bakalaura, maģistra un doktora studiju programmās, taču tikai daži no tiem statistiku izvēlas kā studiju virzienu. Jāatzīmē ikgadējie medicīnas statistiku apmācības kursi veselības statistikas un sabiedrības veselības aktuālajos jautājumos, lekciju kurss par medicīnisko dokumentāciju un tās nozīmi veselības statistikā Rīgas Stradiņa Universitātes pēcdiploma apmācību fakultātē. Būtu svarīgi panākt, lai tiktu izstrādāti promocijas darbi statistikā.

Statistikas kursi ir obligāti augstskolu studiju programmās. Tāpēc daži Asociācijas biedri strādā pie mācību līdzekļu sagatavošanas, tomēr pēdējos gados mācību grāmatas nav izdotas.

Kā katru gadu, arī pārskata gadā tika organizēta ekskursija – šoreiz uz Liepājas reģionu un Lietuvu.

Perspektīvā LSA valdei lielāka vērība būtu jāveltī statistiskās terminoloģijas pilnveidošanai, Statistikas profesijas standarta izstrādei, kā arī starptautiskās sadarbības attīstīšanai Baltijas reģionā.

Pārskats apstiprināts LSA valdes sēdē 2009.g.13.martā.

AKTUĀLI

Gatavošanās 2011.gada tautas skaitīšanai

Pēteris Vēģis, CSP Sociālās statistikas departamenta direktora vietnieks

Jau kopš 2007.gada Centrālā statistikas pārvalde ir uzsākusi gatavošanos kārtējai 2011.gada tautas skaitīšanai.

2008. gada februārī tika pabeigts daudzvalstu pārejas līdzekļu administratīvās sistēmas stiprināšanas programmas (MTF) projekts “2011. gada Tautas skaitīšanas metodoloģiskā un tehnoloģiskā sagatavošana”. Rezultātā darbiniekiem ir plašākas zināšanas tautas skaitīšanas metodoloģijā un organizēšanā. Projekta laikā tika izstrādāta pirmā tautas skaitīšanas programmas versija, kā arī tika pieņemts lēmums skaitīšanā izmantot kombinēto metodi daļu datu saņemot no administratīvajiem datu avotiem un daļu iegūt aptaujājot respondentus. Tika pieņemts lēmums izmantot jaunu tehnoloģiju – klēpjulatorus, kā arī dot iespēju respondentiem aizpildīt elektronisko veidlapu tiešsaistes režīmā internetā.

2008.gada laikā Tautas skaitīšanas daļa izstrādāja vairāku normatīvo aktu projektus. Ministru kabineta 2008.gada 2. jūnijs sēdē tika izskatīts un apstiprināts Ministru kabineta Noteikumu projekts “Noteikumi par tautas skaitīšanas programmu”, tā pielikums un anotācija. 2009.g. 3.martā Ministru kabineta sēdē tika izskatīts likumprojekts “Grozījumi Tautas skaitīšanas likumā” un tas tālāk tiks iesniegts Saeimā.

2008.g. janvārī atbilstoši Ministru kabineta 2007.gada 16.oktobra noteikumiem Nr. 696 “Tautas skaitīšanas komisijas nolikums” darbu uzsāka tautas skaitīšanas komisija. Gada laikā tika sasauktas 4 šīs komisijas sēdes, kurās tika apspriesta 2011.gada tautas skaitīšanas sagatavošanas gaita, tautas skaitīšanas programmas projekts, tautas skaitīšanas budžets, digitālo karšu izmantošanas iespējas, administratīvo reģistru izmantošanas iespējas tautas skaitīšanas vajadzībām, tehnoloģiskie risinājumi tautas skaitīšanas veikšanai, sadarbība ar pašvaldībām, kā arī ārzemēs dzīvojošo un strādājošo Latvijas iedzīvotāju uzskaites kārtība tautas skaitīšanā.

Tautas skaitīšanas programmā iekļauti 46 temati un 61 jautājums, uz kuriem atbildēs visi Latvijas iedzīvotāji. Lai iegūtu pēc iespējas precīzāku informāciju par dažiem aktuālākajiem tematiem, tiks uzdoti vairāki jautājumi.

Programmā iekļauto jautājumu saraksts izstrādāts, vadoties no Eiropas Statistiku Konferences apstiprinātajām rekomendācijām un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par iedzīvotāju un mājokļu skaitīšanu. Tas papildināts ar virkni jautājumu, kurus ieteikuši ministriju, zinātnisko iestāžu un augstskolu speciālisti. Veidojot programmu izmantota arī Somijas, Īrijas, Igaunijas, Lietuvas un citu valstu kolēģu pieredze un ieteikumi.

Demogrāfisko rādītāju sadaļā programmā ir jautājumi par iedzīvotāju vecumu, ģimenes stāvokli. Ekonomisko rādītāju sadaļā - par ekonomiskās aktivitātes statusu, profesiju, galveno iztikas līdzekļu avotu u.c. Pēc Vides ministrijas un Latvijas Pašvaldību savienības ieteikuma programmā iekļauti papildus jautājumi, lai noskaidrotu ar kādu transporta līdzekļi respondents parasti dodas uz darbu un cik liels attālums viņam jāveic, lai nokļūtu līdz tam. Daļu informācijas, kas iekļauta programmas projektā, iegūs apkopojot administratīvo reģistru (Iedzīvotāju reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu maksātāju reģistra un Nekustamā īpašuma valsts kadastra reģistra) datus, pārējo informāciju – aptaujājot iedzīvotājus. Tādejādi krietnu daļu reģistros iegūstamās informācijas vajadzēs tikai precizēt.

Tā kā nevienā no valsts reģistriem nav ietverta informācija par iedzīvotāju izglītības līmeni, plašs jautājumu loks būs veltīts šim tematam. Iedzīvotājiem būs jāsniedz atbildes par augstāko

pabeigto izglītības līmeni, kā arī par mācību iestādes absolvēšanas gadu. Turklat pēc Izglītības un zinātnes ministrijas iniciatīvas šajā programmas sadaļā iekļauts temats par skolas apmeklētību. Uz šo jautājumu būs jāatbild par personām vecumā no 7 līdz 17 gadiem.

Aktuālajai migrācijas tēmai veltītie jautājumi ir iekļauti atsevišķā programmas projekta sadaļā.

Etnokultūras sadaļā tiks uzdoti trīs jautājumi – par tautību, valodu, kuru pārsvarā lieto mājās un citu valodu prasmi. Sadaļā par mājsaimniecības un ģimenes rādītājiem noskaidros mājsaimniecības īpašumtiesību statusu, kā arī radnieciskās attiecības starp mājsaimniecības locekļiem, mājsaimniecības un ģimenes veidu un lielumu.

Plaša sadaļa programmā veltīta informācijas iegūšanai par iedzīvotāju mājokļiem. Tie ir jautājumi par mājokļa tipu, piederību, labiekārtotību, kopējo platību un istabu skaitu u.c.

Tā kā tautas skaitīšanā daļu informācijas paredzēts iegūt apkopojoš administratīvo reģistrū (iedzīvotāju reģistra, Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas, Valsts adrešu reģistra) datus, 2008. gadā un 2009.gada sākumā tika organizētas vairākas tikšanās ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, kā arī Valsts zemes dienesta atbildīgajām personām, lai noteiktu datu izmantošanas kārtību, kā arī izvērtētu iespējas uzlabot minēto reģistrū informācijas kvalitāti.

2008.gada laikā tika sagatavota tautas skaitīšanas veidlapas datora un interneta versija, kas tika pārtulkotas angļu, kā arī krievu valodā. 2008.gada augustā tika organizēta tautas skaitīšanas veidlapas kognitīvā testēšana, bet 2008.gada septembrī veidlapas saturs tika apspriests ar demogrāfijas un ekonomikas ekspertiem. Rezultātā tika mainīts vairāku jautājumu un atbilžu formulējums, tika pievienoti papildus skaidrojumi. 2008.gada rudenī tika uzsākta tautas skaitīšanas rokasgrāmatas izstrāde.

2008.gada 2.pusgadā tika uzsākta Ģeogrāfiskās Informācijas Sistēmas "Apsekojumu iecirkņu plānošanas sistēma" projekta izstrāde automātiskai tautas skaitīšanas iecirkņu izveidošanai.

Lai labāk sagatavotos tautas skaitīšanai 2008. gadā tika organizēta arī starptautiskā sadarbība. 2008.gadā CSP eksperti aktīvi piedalījās Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par iedzīvotāju un mājokļu skaitīšanām izstrādē un apspriešanā. Šī regula tika pieņemta 2008. gada 9. jūlijā. 2008.gada otrajā pusē ir uzsāktas diskusijas par Eiropas Komisijas ieviešanas regulām par tautas skaitīšanu, kas papildinās atbilstošo Eiropas Parlamenta un Padomes regulu. CSP eksperti 2008.gada novembra sākumā piedalījās ikgadējā, nu jau 12. Baltijas valstu tautas skaitīšanas seminārā, kuru Tallinā organizēja Igaunijas statistikas eksperti, pieaicinot ekspertu no Norvēģijas, kā arī galveno tautas skaitīšanas datu lietotāju pārstāvjus no Igaunijas.

2009.gadā paredzēts pabeigt Ģeogrāfiskās Informācijas Sistēmu "Apsekojumu iecirkņu plānošanas sistēma", kura tiks izmantota tautas skaitīšanā, lauksaimniecības skaitīšanā, kā arī organizējot regulāros izlases veida statistiskos apsekojumus. Šogad paredzēts arī izstrādāt "Integrēto datu savākšanas sistēmu", kura tiks izmantota gan tautas skaitīšanā, gan lauksaimniecības skaitīšanā, gan arī vēlāk sociālās statistikas apsekojumu datu apkopošanā. Tiks turpināta arī norādījumu tautas skaitīšanai sagatavošana. Kā galvenos starptautiskās sadarbības virzienus jāmin līdzdalību ANO un Eirostata darba grupu sanāksmēs, kā arī Baltijas valstu tautas skaitīšanas seminārā, kurš paredzēts šī gada rudenī Lietuvā.

Lai arī līdz šim plānotie skaitīšanas sagatavošanas darbi pārsvarā rit veiksmīgi, tomēr jāņem vērā, ka ievērojama nepieciešamā finansējuma daļa, kas 2009.gadā paredzēta galvenokārt datortehnikas iegādei un programmatūras izstrādei, bet 2010. un 2011. gadā kārtējiem izdevumiem, CSP budžetā nav iedaļita vai arī paturēta rezervē. Uzsākot programmatūras izstrādi vēlāk, aizkavēsies arī citi tautas skaitīšanas sagatavošanas darbi. Tā jau pašlaik izmēģinājuma tautas skaitīšana, kas bija paredzēta šī gada oktobrī, ir pārceļta uz 2010.gadu. Nav pieļaujama turpmāka tautas skaitīšanas pasākumiem paredzēto līdzekļu iekļaušana kopējā samazinājumā, jo tad tautas skaitīšanu nebūs iespējams nodrošināt tā kā plānots.

Nevienlīdzība veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībā Latvijā

Jautrīte Karašķēvica – medicīnas zinātņu doktore, veselības zinātņu magistre, Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūras direktora vietniece veselības statistikas jautājumos

Nevienlīdzība veselības aprūpes jomā pastāv daudzās valstīs, par ko liecina vairāku pētījumu dati, kas veikti, lai novērtētu dažādu iedzīvotāju grupu veselības rādītājus. Augsts nabadzības līmenis un ekonomiskā nevienlīdzība ir saistīta ar nevienlīdzīgām iespējām veselības saglabāšanā un uzlabošanā, tai skaitā iespējām saņemt nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus. Labāk savu veselību vērtē tie, kuru ienākumi un izglītības līmenis ir augstāks. Arī dzīvesvieta ir būtisks faktors, kas ietekmē veselību. To uzskatāmi parāda rādītājs – vidējais jaundzimušo paredzamais mūža ilgums. Salīdzinot šo rādītāju Latvijā un Eiropas Savienībā, redzams, ka tas Latvijā ir par 7 gadiem zemāks nekā vidēji ES. Tas liecina, ka Latvijas iedzīvotājiem nav vienlīdzīgas iespējas savas veselības saglabāšanā, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm.

Sabiedrības veselības stratēģijas 2.mērķis „Taisnīgums un solidaritāte veselības jomā” nosaka, ka „**līdz 2010.gadam Latvijā veselības rādītāju atšķirības dažādu sociāli ekonomisko grupu starpā jāsamazina vismaz par vienu ceturto daļu, ievērojami uzlabojot to grupu veselības stāvokli, kuras pašreiz atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā**”.

Lai novērtētu, kāda tad šobrīd ir situācija Latvijā un varētu analizēt iedzīvotāju veselības rādītāju atšķirības dažādu sociāli ekonomisko grupu starpā, ir noteikti virkne rādītāju, to starpā arī mirstība (*no asinsrites sistēmas slimībām, audzējiem, ārējiem nāves cēloņiem uz 100 000 iedzīvotājiem*), sociālo slimību izplatība (*seksuāli transmisīvās slimības, tuberkuloze*), bezdarba līmenis, pirmreizējā invaliditāte bērniem (*uz 10 000 iedzīvotājiem*); iedzīvotāju veselības stāvokļa pašvērtējums procentos, nabadzības riska un Džini indeksi, ģimenes ārstu skaits (*uz 10 000 iedzīvotājiem*).

Iedzīvotāju mirstības, mūža ilguma un veselības problēmas var analizēt no vairākiem aspektiem – sociālekonomiskā, demogrāfiskā, socioloģiskā, medicīniskā u.c. Iedzīvotāju veselības apsekojumi liecina par Latvijas iedzīvotāju ievērojamu veselības stāvokļa diferenciāciju pa demogrāfiskām un sociālekonomiskām grupām, tātad - pastāvošo nevienlīdzību veselības aprūpes jomā.

Sociālekonomisko situāciju raksturo tāds rādītājs kā iedzīvotāju apmierinātība ar dzīvi. 2008.gada pavasarī veiktā pētījuma „Eirobarometrs” datī liecina, ka Latvijā 63% respondentu kopumā ar savu dzīvi ir apmierināti, taču rādītājs par 14 procentpunktiem atpaliek no ES vidēja rādītāja (77%). Vērojamas būtiskas atšķirības savas dzīves vērtējumā sadalījumā pa reģioniem: salīdzinoši vairāk ar savu dzīvi neapmierināto ir Rīgā – 42% un Latgalē – 41%.

Pieejamību veselības aprūpei nosaka gan veselības aprūpes organizācija, gan resursi (*cilvēkresursi, finansējums*), gan transports, gan veselības aprūpes darbinieku sasniedzamība un pacienta izvēles brīvība, informācijas pieejamība, aprūpes kvalitāte, kā arī modernu tehnoloģiju esamība. Pasaules Veselības organizācijas (*PVO*) 2008. gada izdevumā „World Health Statistics 2008” ir norādīts, ka Latvijā privātie izdevumi veselības aprūpei 2005. gadā sastāda 39,5% no kopējiem izdevumiem, valsts izdevumi – 60,5%. Salīdzinot ar 2000. gadu valsts izdevumi veselības

aprūpei ir pieaugaši par 5,8 procentpunktiem (*no 54,7% uz 60,5%*), vienlaicīgi samazinoties privātiem izdevumiem par 5,8 procentpunktiem (*no 45,3% uz 39,5%*). Taču salīdzinot ar citām Eiropas Savienības (ES) valstīm, **Latvijā ir augstākais privātā sektora maksājumu īpatsvars no visiem veselības aprūpes izdevumiem.** Vidējais ES rādītājs ir 24,5%, tātad Latvijā šis rādītājs ir 1,6 reizes lielāks (39,5%). **Kā liecina PVO dati, par publiskā sektora izdevumiem veselības aprūpei 2005.gadā, Latvija ar 3,8% no IKP bija valsts ar trešo zemāko rādītāju starp ES dalībvalstīm, un no vidējā ES rādītāja mēs atpalikām par gandrīz trīs procentpunktiem.** Tiesa, mūsu kaimiņiem negāja ievērojami labāk, jo Lietuvas rādītājs bija 4%, savukārt Igaunijas rādītājs bija pat mazliet sliktāks nekā Latvijas. **Taču svarīgas ir turpmākās tendences.** Lietuvā, piemēram, publiskā sektora izdevumu īpatsvaru no IKP turpmākajos gados izdevās palielināt – 2007.gadā tas sasniedza 4,5% no IKP.

Latvijas tendence ir skaidri redzama un pretēja. Ja vēl 2008.gadā Latvijas veselības aprūpe saņems 3,5% no IKP, tad 2009.gadā veselības aprūpei saskaņā ar valdības apstiprināto nākamā gada budžetu, paredzēts izlietot vairs tikai 3,1% no IKP. ES valstīs, kurās šis īpatsvars ir lielākais, tas vairakkārt pārsniedz Latvijas rādītāju, piemēram, Vācijā 2005.gadā publiskā sektora izdevumi veselības aprūpei veidoja 8,2% no IKP, bet Francijā 8,9%. Zemā finansējuma dēļ Latvijas veselības aprūpe aizvien vairāk nespēj nodrošināt tādus svarīgus principus kā taisnīgums un solidaritāte. Nenodrošinot adekvātu publisku finansējumu veselības aprūpei un samaksu par veselības aprūpes pakalpojumiem, samazinās pakalpojumu pieejamība un potenciālā kvalitāte.

Lai nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību visiem iedzīvotājiem, pastāv iedzīvotāju kategorijas, kuras, saņemot veselības aprūpes pakalpojumus, tiek atbrīvotas no pacienta līdzmaksājuma. Šādas kategorijas ir, piemēram, bērni vecumā līdz 18 gadiem, trūcīgās personas u.c. Vairāku pētījumu dati liecina, ka daudziem pacientiem, kuriem ir zemi ienākumi netiek piemēroti atvieglojumi un līdzmaksājuma dēļ tiek būtiski ierobežota pieejamība veselības aprūpes pakalpojumiem. Turklat līdzmaksājums netiek proporcionāli piemērots personas ienākumiem.

2007.gadā uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī izdevumi veselībai bija aptuveni 8 lati laukos un 11 lati pilsētās. 2007.gadā visstraujāk ir auguši patēriņa izdevumi veselībai – par 70%, tai skaitā izdevumi medikamentu iegādei – par 64%, bet izdevumi zobārstniecības pakalpojumiem palielinājās 2,6 reizes. Lielāko daļu no izdevumiem veselībai patēriņa grozā veido tieši medikamenti (3-4%).

Par veselības aprūpes pieejamības problēmām liecina arī iedzīvotāju aptaujas.

EU-SILC 2005.gada pētījuma rezultāti liecina, ka Latvijas iedzīvotāji kopumā vērtē veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību kā sliktu. Latvijā no ES valstīm ir vislielākais to iedzīvotāju īpatsvars, kam nācies atteikties no medicīniskās palīdzības saņemšanas ierobežotas pieejamības dēļ.

Viens no veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības rādītājiem ir ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārsta. Latvijā ir tendence pieaugt kopējam ambulatoro apmeklējumu skaitam pie ārsta, taču vērojamas izteiktas atšķirības administratīvo teritoriju griezumā, kas atkal liecina par nevienlīdzību veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanā.

Nozīmīgs sociālekonomiskais faktors ir dzīvesvieta un tās apkārtnē pieejamie pakalpojumi un iespējas. Kā liecina „Pētījuma par rīcībspēju reģionos 2005” dati, par vienu no trim nozīmīgākajiem faktoriem dzīvesvietas izvēlē iedzīvotāji uzskata iespēju saņemt veselības aprūpes pakalpojumus. Valsts centrālajā daļā ap Rīgu dzīvojošo veselības rādītāji ir labāki nekā vidēji Latvijā, ko ietekmē ne tikai veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, bet arī nodarbinātības, ienākumu un izglītības līmenis. Vairāku pētījumu dati liecina, ka starp attālumu līdz ārstniecības iestādei un veselības aprūpes pakalpojumu izmantošanas veidiem pastāv kopsakarības – jo lielāks ir

attālums līdz ārstniecības iestādei, jo samazinās veselības aprūpes pakalpojumu izmantošanas īpatsvars.

Veselības aprūpes darbinieku pieejamību raksturo ārstniecības personu skaits, speciālistu sadalījums pa reģioniem, kā arī kārtība, kādā tiek sniegtā neatliekamā medicīniskā palīdzība, un iespēja brīvi izvēlēties ģimenes ārstu. Ārstniecības personu nepietiekams skaits un nevienmērīgs speciālistu sadalījums starp reģioniem ir iemesls tam, ka virkne pakalpojumu pacientiem ir pieejama tikai daļēji. Vislielākais ārstu skaits ir Rīgā un Jūrmalā – vairāk nekā 35 uz 10 000 iedzīvotājiem, vismazākais – mazāk nekā 15 ārsti uz 10 000 iedzīvotājiem ir Krāslavas, Aizkraukles, Bauskas, Kuldīgas un Tukuma rajonos. Vismazāk ārsta palīgu ir Rīgā – mazāk nekā 5 uz 10 000 iedzīvotājiem, bet visvairāk – Krāslavā vairāk nekā 15 uz 10 000 iedzīvotājiem. **Līdz ar to jāsecina, ka attālākos lauku reģionos, salīdzinot ar pilsētām, ārsta sniegtie veselības aprūpes pakalpojumi iedzīvotājiem ir mazāk pieejami un vairāk jāpaļaujas uz ārsta palīgu sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem.** Speciālistu trūkums valsts reģionos jau tagad negatīvi ietekmē ārstniecības pakalpojumu kvalitāti. 25% ārstu no kopējā ārstu skaita, kas iekļauti Ārstniecības personu reģistrā, šobrīd nestrādā veselības aprūpes sistēmā.

Neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumi iedzīvotājiem pieejami bez maksas, ja cietušais (*saslimušais*) ir dzīvībai un veselībai kritiskā stāvoklī. Pilsētās neatliekamā medicīniskā palīdzība jāsniedz ne vēlāk kā 15 minūšu laikā no izsaukuma saņemšanas brīža, bet pārējās (*lauku*) teritorijās 25 minūšu laikā no izsaukuma saņemšanas brīža. No 2005.gada normatīvajos aktos noteiktā maksa par nepamatotu neatliekamās palīdzības izsaukumu un par saņemto pakalpojumu ieviestā samaksa (*no 7 līdz 40 latiem*) radīja papildus problēmas tieši trūcīgākajām iedzīvotāju grupām, jo nav skaidra termina „nepamatots izsaukums” interpretācija un daļa pacientu izvairās saukt neatliekamo medicīnisko palīdzību pat dzīvībai draudošos gadījumos.

Katrai personai ir tiesības izvēlēties ģimenes ārstu. Pie viena ģimenes ārsta var būt pierakstīti ne vairāk kā 2000 pacientu vai 900 bērnu, tomēr ģimenes ārstu skaits reģionos ir nepietiekams un nereti vienam ģimenes ārstam ir pierakstīts daudz lielāks pacientu skaits par normatīvajos aktos noteikto. Arī tas veicina nevienlīdzību veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanā.

Nevienlīdzīgus nosacījumus dažādām iedzīvotāju grupām rada pastāvošās rindas, lai saņemtu valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus. Cilvēki ar augstākiem ienākumiem, samaksājot no saviem līdzekļiem par veselības aprūpes pakalpojumiem, saņem ārstēšanu uzreiz, bet trūcīgajiem ir jāgaida rindā un viņiem pastāv lielāks novēlotas ārstēšanas un ielaistas slimības risks.

Pamatojoties uz iepriekšminēto jāsecina, ka Latvijā liela daļa iedzīvotāju ir pakļauta nevienlīdzības riskam. Vāji strādā principi: **taisnīgums un solidaritāte veselības jomā** un šodien ir skaidrs, ka līdz 2010.gadam Sabiedrības veselības stratēģijas izvirzītais mērķis netiks sasniegts. Ekonomiskā un politiskā situācija liecina, ka veselības aprūpes pieejamība samazināsies un nevienlīdzība veselības pakalpojumu saņemšanā tikai pieauga. Šajā situācijā mums pašiem būs jāuzņemas arvien vairāk rūpes par savu veselību. Par to sāksim domāt jau tagad, pirmkārt, ievērojot veselīgu dzīves veidu un otrkārt - domājot gaišas domas.

Lai mums izdodas pārdzīvot šo grūto un saspringto, negācijām pilno 2009. gadu !

ASOCIĀCIJA CEĻO

PIEDZĪVOJUMI DIENVIDKURZEMĒ

2008.GADA 16-17.AUGUSTS

Sestdiena, 16.augusts: Rīga – Kalvene – Liepāja

- Kalvenes Zoodārza apskate
- Liepājas vecpilsēta – Sv. Trīsvienības baznīca, Rožu laukums, mūziķu slavas aleja, Kūrmājas prospekts,
- Liepājas neparasto vietu apskate – ekskursija ar pārsteigumiem (t.sk. kara ostas apmeklējums, Sv. Nikolaja jūras katedrāle, Ziemeļu un Dienvidu forti u.c.)

Svētdiena, 17.augusts: Liepāja – Palanga – Rīga

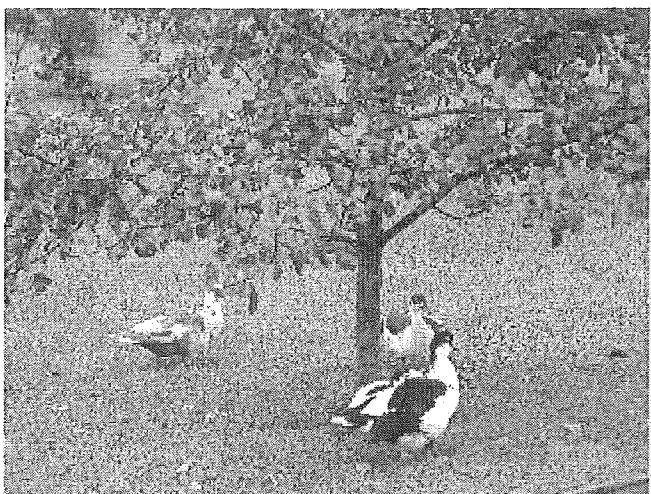
- Palangas kūrorta apskate – senā baltu svētvieta Birutes kalns, skaistais angļu stilā veidotais Palangas parks, unikālais Dzintara muzejs, galvenā gājēju un izklaižu iela – Basanavičus iela un mols
- Ginesa rekordu grāmatā ierakstītais iespaidīgais Krusta kalns pie Šauliem

Lamas: Pie Jums te Latvijā tā dzīve nemaz nav tik slikta.

Jūs statistiķi esat modri!
Drīz treknie laiki beigsies!!

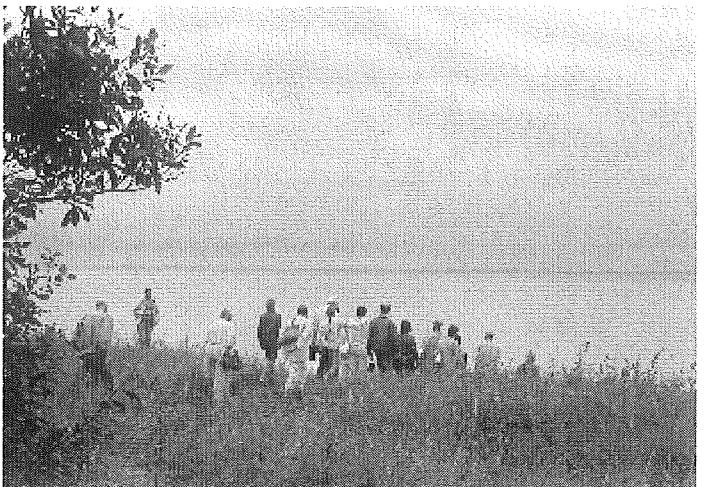
Vai tā statistika vai lauku idile?

Kas par treknām zosīm!. Tepat ir labi, nemaz nav uz Lietuvu tiem statistiķiem jādrāžas

Intas drošā vadībā ceļā uz .....

... jūru.

Liepājas cietoksnis – noslēpumains un aicinošs

Te ir mūsu dzimtais krasts

Cik tad ilgi bez ēšanas. Ceļš uz krodziņu Liepājas vecpilsētā

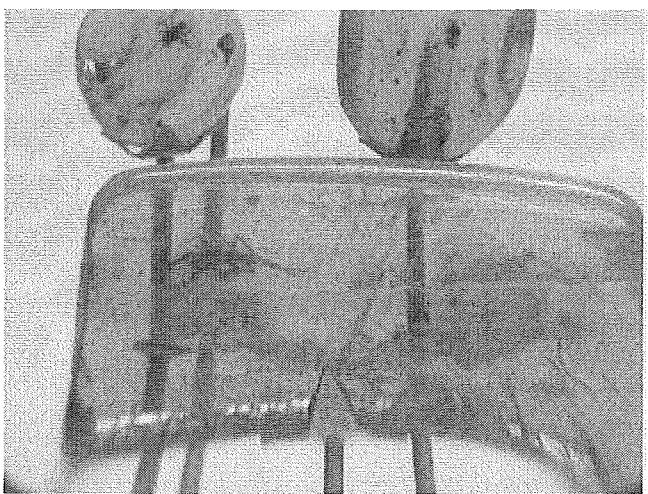
Azaids Liepājas krodziņā smeķē labi. Fakts

Liepājas slavas bulvāris

Palanga, tās dzintara muzejs un ceļotāji

Dzintara skavās

Tipiski Lietuvā

Kas meklē, tas varbūt arī atrod dzintara gabaliņus

Pāņem savu krustu un nāc uz Krusta kalnu

Paldies fotogrāfiju autoram Jānim Kleperim

Latvijas Statistiku asociācijas juridiskā adrese ir Lāčplēša ielā 1, Rīgā, LV-1301.

Tālruņi: 67366880, fakss 67830137, e-pasts: Ilmars.Vanags@csb.gov.lv

Ar LSA statūtiem un citiem ar asociāciju saistītiem materiāliem var iepazīties vai saņemt to kopiju *LSA telpās*.

LSA mājas lapas adrese pēc tās izveidošanas būs <http://www.lsas.lv>

Jūs varat rakstīt šā biljetena veidotājiem un mēs cenšsimies atbildēt šā biljetena slejās.

Mūsu adrese:

Pēteris Vēģis, 159. kab., Lāčplēša ielā 1., Riga, LV-1301